

Список використаних джерел:

1. Методологія проведення тренінгів: курс лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» / укладачі Корнієнко І. О., Алмаші С. І. Мукачево: МДУ. 2016. 60 с.
2. Методика проведення тренінгів з розвитку професійної компетентності андрагогів: методичні рекомендації / Баніт О. В., Коваленко О. Г. К.: ШООД імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. 104 с.
3. Рудестам К. Групова психотерапія: теорія і практика. URL: <https://psylib.org.ua/books/rudes01/index.htm> (дата звернення: 28.02.2023).
4. Шевчук О. М. Тренінг як інноваційна форма соціально-педагогічної діяльності. Умань: ПП Жовтий. 2011. 168 с.

Оксана Капелусь,

*здобувач другого рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: **Наталія Олексюк**
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Протягом останнього десятиріччя Україна зіштовхнулася з рядом політичних, економічних та соціальних викликів, найстрашнішим серед яких стала війна, розв'язана росією. Проблеми, пов'язані з воєнними діями, особливо загострилися з початком повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію нашої держави. Мільйони людей, які стали свідками жахів війни, вимушені були покинути звичні місця проживання, мігрувати та потребують сьогодні соціальних підтримки, допомоги й захисту. Особлива увага серед таких людей повинна приділятися дітям, оскільки переживання стресу від перебування в зоні військового конфлікту, переселення, пристосування до

нових умов перебування є серйозними обмежувальними факторами для розвитку й соціалізації особистості та може негативно вплинути на їх психічне і фізичне здоров'я. Саме тому актуальність проблеми організації і здійснення соціально-педагогічної роботи з дітьми із сімей вимушено переміщених осіб у місцях їхнього тимчасового поселення не викликає сумнівів [6, с. 21].

Варто зазначити, що соціальні підтримка, допомога й захист вимушених переселенців дедалі частіше відображаються в законодавчих та нормативно-правових документах. Окрім того, науковцями виконано ряд досліджень, присвячених проблемам означеної категорії осіб. Так, до розв'язання питання правового статусу вимушених переселенців, біженців зверталися Т. Анісімова, Н. Грабар, І. Ковалишина, О. Кузьменко, В. Стешенко та ін. Теоретичні аспекти соціальної роботи з вимушено переміщеними особами висвітлено у працях Ю. Жданович, І. Іванової, М. Лукашевич, Л. Тюпті та ін. Технології соціальної роботи з біженцями висвітлюються у праці О. Малиновської та інших. Проте маємо визнати, що особливості організації життєдіяльності дітей з сімей вимушено переміщених осіб, соціально (соціально-педагогічної) роботи з ними предметом наукового пошуку майже не виступали.

Саме тому, *метою* нашого дослідження є виявлення актуальних проблем соціально-педагогічної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб та визначення можливостей попередження (подолання) цих проблем.

Діти вимушено переміщених осіб – це діти, які разом з батьками (особами, які їх заміщують) були змушені покинути або залишити свої будинки чи місця звичайного проживання у результаті або задля уникнення наслідків збройного конфлікту, окупації і повсюдних проявів насильства, стихійного чи антропогенного лиха. Діти вимушено внутрішньо переміщених осіб знаходяться на території власної країни [2, с. 7]. Соціально-педагогічна робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб – це діяльність соціального педагога та інших фахівців, спрямована на допомогу дитині у нових її життєвих ситуаціях. При цьому, метою соціально-педагогічної роботи з дітьми ВПО є створення сприятливих умов, які необхідні для розвитку, задоволення інтересів, реалізації права на освіту та адаптації до нових умов життя. Усі завдання соціально-педагогічної роботи зорієнтовані на реальні соціально-економічні умови і передбачають формування готовності дітей до ефективного вирішення життєвих проблем [1, с. 8].

Робота соціального педагога з дітьми ВПО ґрунтується на гуманістичному та компетентнісному підходах. Реалізація гуманістичного підходу передбачає: ставлення до дитини як до найвищої цінності, сприяння виявленню взаємної відкритості, відвертості; надання допомоги дітям ВПО у

відчутті довіри, поваги, любові, розвитку у них почуття власної гідності; у виявленні турботи і любові до вихованців; розвитку в них здібностей конструювати соціально цінну діяльність. Використання ж компетентнісного підходу передбачає: формування у дітей ВПО практичних умінь свідомо й відповідально залучатися до системи соціальних відносин, готовності до сімейного життя, до побудови власної сім'ї на основі усвідомленої материнської та батьківської позиції [4, с. 69].

Соціально-педагогічна робота з дітьми ВПО повинна здійснюється у сферах: сімейних відносин, освіти та середовища проживання. У процесі соціально-педагогічної роботи дітям ВПО забезпечуються: оптимальний рівень життя (життєві потреби, фізичне і психічне здоров'я), безпека (фізична, психічна, економічна й соціальна), право на самореалізацію і розвиток своїх здібностей та можливостей [3, с. 17].

Важливою особливістю соціально-педагогічної роботи з дітьми ВПО є її посередницький характер. Соціальний педагог виступає посередником між учнями, дітьми внутрішньо переміщених осіб і соціумом в цілому [5, с. 19]. Ефективне посередництво можливе в разі дотримання таких умов: розуміння соціальним педагогом проблем дитини, його здатності перейматися змістом проблеми дитини; адекватного представлення (презентації) і вираження (репрезентації) проблем учня; наявності знань про існування соціальних ресурсів різних закладів та установ, що займаються проблемами дітей та молоді; довіри до соціального педагога учня і тих людей, з якими у нього виникли проблеми (що досягається завдяки професіоналізму та бездоганній роботі соціального педагога) [7, с. 93].

Висновки. Соціально-педагогічна робота з дітьми ВПО, насамперед, залежить від індивідуальних потреб дитини, ситуації її розвитку, особливостей життєдіяльності, можливостей та компетентності самого соціального педагога. Найпоширенішою технологією роботи соціального педагога з означеною категорією дітей є соціально-педагогічний супровід та соціально-педагогічна підтримка. Серед форм роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб переважає індивідуальна форма, оскільки дитина, яка пережила чи якусь втрату, чи змінила своє місце проживання, вона перебуває в стані постійного стресу, потребує індивідуального підходу до розв'язання її проблем. Соціальний педагог при цьому, повинен застосовувати також різноманітні форми роботи, які є ефективними і застосовуються для формування умінь та навичок у дітей ВПО (наприклад, при проведенні тренінгів, вікторин, змагань та організації відпочинку), а також нададуть можливість соціалізації та адаптації до нового середовища.

Список використаних джерел

1. Булавенко С. Д. Шляхи формування соціально-адаптованої особистості в загальноосвітній школі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». Чернігів : Вид-во ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2012. Вип. 96. С. 28–30.
2. Григоренко І. О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо-переміщеними особами в сучасних умовах: навчальний посібник [для студентів і магістрів спеціальностей «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка»]-/ І.О. Григоренко, Н. М. Савельєва. Полтава: ПНПУ, 2017. 100 с.
3. Діяльність психологічної служби системи освіти у наданні допомоги постраждалим від збройного конфлікту на Сході України / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 29 с.
4. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: Довідник вихователя дошкільного навчального закладу / за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2015. 84 с.
5. Левченко К. Б. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навчально-методичний посібник. К. : Агентство «Україна». 2015. 174 с.
6. Марчук М., Костюк О. Використання ресурсів арт-терапії на допомогу дітям з сімей ВПО : практичний посібник. Чернівці, 2023. 106с.
7. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навч.-метод. посіб. / Заг. ред.: К. Б. Левченко, В. Г. Панок, І. М. Трубавіна. К. : Агентство «Україна», 2015. 176 с.